

ЗАТВЕРДЖУЮ

Професор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Максим КОРНІЄНКО

« 03 » 01 2024 р.

ВИСНОВОК

Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації Раковича Максима Миколайовича на тему: «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 13 від 05 грудня 2023 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспіранта 4-го року навчання докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ Раковича Максима Миколайовича на тему: «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом»

ГОЛОВУЮЧА: доктор юридичних наук, професор Тетерягник Ганна Костянтинівна

ПРИСУТНІ:

Корнієнко М.В., доктор юридичних наук, професор
Тарасенко В.Є., доктор юридичних наук, професор
Лісніченко Д.В., кандидат юридичних наук, доцент
Марченко О.А., кандидат юридичних наук
Марченко Т.Ю., кандидат юридичних наук
Теслюк І.О., кандидат юридичних наук
Паламарчук Г.В., кандидат юридичних наук
Янковий М.О., кандидат юридичних наук, доцент
Афонін Д.С., кандидат юридичних наук, доцент

З присутніх – 3 доктора наук та 8 кандидатів наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта 4-го року навчання аспірантури та докторантури Одеського державного університету внутрішніх справ **Раковича Максима Миколайовича** на тему: «**Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: Мудрецька Г.В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ.

Ракович Максим Миколайович, народився 24.06.1984 року. Громадянин України.

У 2007 році закінчив Одеську національну юридичну академію за спеціальністю «правознавство».

Роботу в органах прокуратури розпочав у 2007 році на посаді старшого помічника Білгород-Дністровського міжрайонного прокурора Одеської області.

За час роботи в органах прокуратури працював помічником та старшим помічником Одеського міжрайонного природоохоронного прокурора Одеської області, прокурором та старшим прокурором відділів прокуратури Одеської області, начальником відділів та управлінь прокуратури Одеської області.

З 05 листопада 2021 року – заступник керівника Одеської обласної прокуратури.

З 15 вересня 2020 року наказом від 14.09.2020 №202 о/с зарахований до докторантури та аспірантури Одеського державного університету внутрішніх справ.

Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ 30 жовтня 2020 року, протокол № 3.

Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» завершив 01.08.2023 року.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, серед яких 3 наукові статті опубліковані у наукових фахових виданнях України, 1 стаття - в наукових періодичних виданнях інших держав, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях, з яких 2 – міжнародних, 2 – всеукраїнських.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Раковича М.М. на тему: «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом». Здобувач ознайомив присутніх зі

структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, яка зумовлена тим, що незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України) є кримінальним правопорушенням з підвищеною суспільною небезпечністю в порівнянні із кримінальними правопорушеннями проти власності, оскільки вони не тільки позбавляють власників автомобілів, мотоциклів, моторолерів можливості користуватися ними, але й створюють загрозу життю і здоров'ю людей на дорогах і вулицях міст і селищ в результаті порушення Правил дорожнього руху. Окрім того, нерідко вказані кримінальні правопорушення вчиняються із застосуванням насильства, серед яких значну частку складають кримінальні правопорушення неповнолітніх. При цьому досить поширеними є незаконне заволодіння транспортним засобом з метою його використання для вчинення інших правопорушень, в тому числі тяжких та особливо тяжких злочинів. Певна частка незаконних заволодінь транспортними засобами вчиняється організованими групами, які спеціалізуються на дорогах транспортних засобах і використовують при цьому спеціальне обладнання, проводять ретельну підготовку, що створює значні складнощі у розкритті та розслідуванні таких кримінальних правопорушень і притягненні винних до кримінальної відповідальності.

В Україні існує досить велика проблема з проведенням досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що ставить її в ряд європейських держав з підвищеною небезпечністю у цьому відношенні. За даними Головного слідчого управління Національної поліції України розкриваність незаконних заволодінь транспортними засобами в середньому не перевищує 35%. Така доволі низька розкриваність даних кримінальних правопорушень суттєво детермінує їх вчинення та обумовлена низкою факторів, серед яких істотне значення має кваліфікація слідчих і співробітників оперативних підрозділів Національної поліції України, їх забезпечення науково обґрунтованими методичними рекомендаціями щодо проведення досудового розслідування. Як показує вивчення слідчо-судової практики, нерідко має місце неправильна кримінально-правова кваліфікація дій зловмисників (відмежування від кримінальних правопорушень проти власності), які незаконно заволодівають певними транспортними засобами, що обумовлює помилки у визначенні предмета доказування та у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Це створює значні складнощі при підтриманні обвинувачення у суді, де сторона захисту намагається скористатися помилками досудового розслідування для визнання отриманих доказів неналежними і недопустимими.

Потрібно зазначити, що проблематика досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом в останні роки була в полі зору науковців-криміналістів, але низка сформульованих положень і рекомендацій потребує уточнення чи переосмислення. Зокрема, це стосується необхідності поєднання кримінально-правової та криміналістичної характеристик незаконного заволодіння транспортним засобом, як теоретичної основи формулювання методичних рекомендацій щодо їх розслідування. Вимагають удосконалення

положення щодо особливостей отримання, перевірки та внесення відомостей щодо незаконного заволодіння транспортним засобом до Єдиного реєстру досудових розслідувань і типових слідчих ситуацій, які залежать від результатів дій групи реагування патрульної поліції і проведення невідкладних слідчо-розшукових дій (огляду місця події, допиту потерпілого та ін.). Також потребують удосконалення рекомендації щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій з урахуванням останніх змін в їх процесуальній регламентації.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. Для досягнення вказаної мети були поставлені і вирішувалися наступні основні наукові завдання:

- визначити вихідні положення кримінально-правової і криміналістичної характеристик для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;

- визначити обов'язкові ознаки транспортного засобу як предмета протиправного посягання;

- охарактеризувати особу, яка вчиняє кримінальні правопорушення та визначити ознаки для її відмежування від осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом;

- охарактеризувати зв'язок місця, часу та обстановки незаконного заволодіння транспортним засобом з особою потерпілого і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами-джерелами доказів;

- визначити особливості первинної інформації про незаконне заволодіння транспортним засобом та її вплив на формування слідчих ситуацій;

- визначити та охарактеризувати типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування, тактичні завдання та шляхи їх вирішення;

- визначити та охарактеризувати типові слідчі ситуації наступного етапу розслідування, тактичні завдання та шляхи їх вирішення;

- визначити особливості огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення;

- охарактеризувати особливості допиту потерпілого, значущість його показань у спрямованості як оперативно-пошукових, так і слідчих (розшукових) дій;

- визначити предмет допиту свідків-очевидців та інших свідків;

- охарактеризувати особливості допиту підозрюваного з урахуванням його статусу у кримінальному провадженні, використання інституту угод та окремих рекомендованих тактичних прийомів;

- охарактеризувати особливості обшуку транспортного засобу, обумовлені завданням отримання доказів перебування у транспортному засобі підозрюваної особи, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб;

- визначити види судових експертиз, їх завдання та особливості проведення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з розслідуванням незаконного заволодіння транспортним засобом.

Предметом дослідження є методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження склав загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, на підставі якого вчинення незаконного заволодіння транспортним засобом та його розслідування розглядається як два пов'язаних між собою протилежних види діяльності. Також як науковий інструмент дослідження використано:

- методи логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія тощо) – при дослідженні нормативних актів, матеріалів кримінальних проваджень, концепцій, точок зору авторів з окремих питань, що входили у предмет дослідження (розділи 1, 2, 3);

- системно-структурний метод – при розгляді складових частин кримінального провадження, його етапів, оцінки результатів та їх місця в системі доказування (розділи 2 і 3);

- історико-правовий метод – при здійсненні аналізу наукових досліджень, виконаних в різні періоди правового регулювання кримінально-правових та кримінально-процесуальних відносин (розділи 1, 2, 3);

- порівняльно-правовий метод – при аналізі норм кримінального процесуального законодавства України та інших країн (розділи 1, 2);

- соціологічні методи (опитування, експертні оцінки) – для збору додаткової інформації про особливості прийняття рішення щодо проведення слідчих (розшукових) дій (розділи 2, 3).

Наукова новизна одержаних результатів обумовлюється тим, що у дисертації сформульовано та обґрунтовано низку теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, які мають значення для підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування та оперативних підрозділів в умовах сучасного правового регулювання кримінального провадження. Найбільш значущими серед них є такі, що мають певний ступінь новизни:

- вперше визначені вихідні положення кримінально-правової і криміналістичної характеристик для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;

- удосконалено з урахуванням останніх змін законодавства положення щодо обов'язкових ознак транспортного засобу як предмета протиправного посягання;

- вперше визначені та охарактеризовані ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення для його відмежування від осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом;

- удосконалено положення щодо зв'язку місця, часу та обстановки незаконних заволодінь транспортними засобами з особою потерпілого і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами-джерелами доказів;

- вперше визначені особливості первинної інформації про незаконні заволодіння транспортними засобами та її вплив на формування слідчих ситуацій;
- отримали подальший розвиток положення щодо типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, тактичних завдань та шляхів їх вирішення;
- отримали подальший розвиток положення щодо типових слідчих ситуацій наступного етапу розслідування, тактичних завдань та шляхів їх вирішення;
- удосконалено положення щодо огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення;
- отримали подальший розвиток положення щодо особливостей допиту потерпілого, значущість його показань у спрямованості як оперативно-пошукових, так і слідчих (розшукових) дій;
- отримали подальший розвиток положення щодо допиту свідків-очевидців та інших свідків;
- вперше визначені особливості допиту підозрюваного з урахуванням його статусу у кримінальному провадженні, використання інституту угод та окремих рекомендованих тактичних прийомів;
- удосконалено положення щодо обшуку транспортного засобу, обумовлені завданням отримання доказів перебування у транспортному засобі підозрюваної особи, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб;
- отримали подальший розвиток положення щодо видів судових експертиз, їх завдань та особливостей проведення.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані за результатами проведеного дослідження висновки і сформульовані пропозиції можуть бути використані:

- у практичній діяльності – при здійсненні досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;
- у нормотворчій діяльності - при формуванні та удосконаленні окремих положень КПК України щодо проведення слідчих (розшукових) дій;
- у навчальному процесі в закладах вищої юридичної освіти – при викладанні криміналістики, кримінального процесу, підготовці підручників, навчальних посібників та навчально-методичних матеріалів.

По закінченні доповіді дисертанта, присутніми було поставлено ряд запитань.

ЛІСНІЧЕНКО Д.В., кандидат юридичних наук, доцент: Максиме Миколайовичу, ознайомився з вашою роботою. В цілому враження позитивне. Хотів би задати вам два питання. В своїй роботі ви торкаєтесь цього питання, але не зрозуміла ваша позиція. Як ви вважаєте, стаття 289 щодо незаконного заволодіння транспортним засобом, на ваше переконання, вона більше повинна стосуватися розділу злочинів проти власності, чи все таки розділу проти безпеки дорожнього руху? Ви в своїй роботі цього торкаєтесь, але не говорите про своє ставлення до цього. І друге питання: скажіть, будь ласка, на вашу думку, яка перспектива була б такого факту, якби співробітник СТО взяв автомобіль для власних потреб, наприклад, покататись чи з'їздити у власних справах і

потім повернути автомобіль, і це вже стає відомим на наступний день, коли, наприклад, господар СТО приходить і виявляє по камерам спостереження, що автомобілем користувалися. Чи буде це незаконним заволодінням транспортним засобом, чи буде тут судова перспектива?

РАКОВИЧ М.М.: Дякую за запитання. Як на мене, з урахуванням того, що це кримінальне правопорушення пов'язане з тим, що особа заволодіває майном, воно ще пов'язане з об'єктом особливої небезпеки і тому знаходиться в тому розділі, де повинно знаходитись. Щодо дій суб'єкта, який заволодів транспортним засобом, але його самостійно повернув без будь яких ушкоджень та не заподіявши шкоди, то, як на мене, ніякої судової перспективи не буде.

ЛІСНІЧЕНКО Д.В., кандидат юридичних наук, доцент: Добре, дякую за відповідь.

КОРНІЄНКО М.В., доктор юридичних наук, професор: Актуальна тематика, цікава робота, але є деякі уточнюючі питання. По публікаціям попрацюйте з науковим керівником щоб були всі публікації включені, можливо ще не включили до звіту якусь публікацію. Це важливий аспект. Відносно актів впровадження: повинні бути в додатках акти впровадження в наукову діяльність ОДУВС, в навчання, і третє - в практичну діяльність.

РАКОВИЧ М.М.: Дякую.

КОРНІЄНКО М.В., доктор юридичних наук, професор: Дякую.

ЯНКОВИЙ М.О., кандидат юридичних наук, доцент: Максиме Миколайовичу, будь ласка, скажіть, ви досліджували різноманітні слідчі ситуації, а як по відношенню до нашого регіону, яка найбільш характерна слідча ситуація з приводу заволодіння транспортним засобом?

РАКОВИЧ М.М.: Дякую за запитання. Слідча ситуація змінюється з урахуванням часу. Під час воєнного стану вона змінилась, і кількість злочинів змінилось. Для одеського регіону взагалі характерна ситуація викрадення коштовних автомобілів групами осіб, які ретельно підготовлені.

ЯНКОВИЙ М.О., кандидат юридичних наук, доцент: Дякую за відповідь.

ТЕТЕРЯТНИК Г.К., доктор юридичних наук, професор: Скажіть, будь ласка, ви оперуєте у Вступі тим, що за даними Головного слідчого управління розкриваність незаконних заволодінь транспортними засобами в середньому не перевищує 35 відсотків. Тут не має жодного посилання на статистичні відомості. Звідки така цифра?

РАКОВИЧ М.М.: Це офіційна статистика Головного слідчого управління, напевно треба надати ці джерела.

ТЕТЕРЯТНИК Г.К., доктор юридичних наук, професор: Наступне, у мене таке питання. Скажіть, будь ласка, у вас є окремий підрозділ роботи, який стосується способів вчинення цієї категорії кримінальних правопорушень. Натомість, можливо я не почула або не побачила, а які ж способи вчинення цієї категорії кримінальних правопорушень, і відповідно, це буде впливати на процес розслідування, які

стосуються, наприклад, електричних автомобілів? Чи можливо це не відрізняються від звичайних, як від цього буде залежати розслідування?

РАКОВИЧ М.М.: Фактично, виходячи з того, що автомобілі електричні відносяться, як на мій погляд, до автомобілів коштовних, тому і готується проникнення до них з урахуванням підготування особливих засобів та прийомів щодо цього, і вони притаманні всім автомобілям, які мають електронні системи запуску для того, щоб потрапити в середину автомобіля і привести його до руху. Або використовують якісь інші евакуації, але в більшості випадків використовують електронні пристрої.

ТЕТЕРЯТНИК Г.К., доктор юридичних наук, професор: Дякую.

Ракович М.М. сформувався як науковець, його дисертаційне дослідження «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом», представлене на публічній презентації, є завершеною працею, має суттєве значення для вітчизняної юридичної науки, а її автор готовий до атестації здобувача ступеня доктора філософії.

Науковий керівник подякував всім присутнім за підтримку наукового дослідження і здобувача.

Під час наукової дискусії учасниками публічної презентації надано свої думки і міркування щодо представленого на розгляд дослідження.

Тетерятник Г.К., доктор юридичних наук, професор: Тема вашого дослідження є актуальною, зміст роботи розкритий. В той же час, за наявності такої можливості, було б цікаво, щоб Ви додатково більш детально опрацювали міжнародний досвід щодо розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. Також раджу вам видати монографію.

Тарасенко В.Є., доктор юридичних наук, професор: Тема наукової роботи актуальна, якщо будуть впроваджені зміни до законодавства, які запропоновані у роботі, це сприятиме забезпеченню прав людини правоохоронними органами в Україні. Рекомендую в майбутньому, після захисту, можливо при підготовці монографії, вживати термін «права людини» замість терміну «людські права». Я підтримую роботу та бажаю успіхів Максиму Миколайовичу.

Марченко О.А., кандидат юридичних наук: Робота заслуговує на увагу та підтримку. Максим Миколайович як аспірант показав себе наполегливим, дисциплінованим та відповідальним. Науковець склався і побажаємо успіху на шляху до присудження ступеня доктора філософії. В науковій діяльності не зупинятися, бажано видати монографію з урахуванням наданих рекомендацій.

Паламарчук Г.В., кандидат юридичних наук: Актуальність роботи сумнівів не викликає, новизна в роботі є, висновки слушні, всі формальні умови дотримано, підтримую Вас і Вашу роботу, бажаю успіху.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України) є кримінальним правопорушенням з підвищеною суспільною небезпечністю в порівнянні із кримінальними правопорушеннями проти власності оскільки вони не тільки позбавляють власників автомобілів, мотоциклів, моторолерів можливості користуватися ними, але й створюють загрозу життю і здоров'ю людей на дорогах і вулицях міст і селищ в результаті порушення Правил дорожнього руху. Окрім того, нерідко вказані кримінальні правопорушення вчиняються із застосуванням насильства, серед яких значну частку складають кримінальні правопорушення неповнолітніх. При цьому досить поширеними є незаконне заволодіння транспортним засобом з метою його використання для вчинення інших правопорушень, в тому числі тяжких та особливо тяжких злочинів. Певна частка незаконних заволодінь транспортними засобами вчиняється організованими групами, які спеціалізуються на дорожніх транспортних засобах і використовують при цьому спеціальне обладнання, проводять ретельну підготовку, що створює значні складнощі у розкритті та розслідуванні таких кримінальних правопорушень і притягненні винних до кримінальної відповідальності.

В Україні існує досить велика проблема з проведенням досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, що ставить її в ряд європейських держав з підвищеною небезпекою у цьому відношенні. За даними Головного слідчого управління Національної поліції України розкриваність незаконних заволодінь транспортними засобами в середньому не перевищує 35%. Така доволі низька розкриваність даних кримінальних правопорушень суттєво детермінує їх вчинення та обумовлена низкою факторів, серед яких істотне значення має кваліфікація слідчих і співробітників оперативних підрозділів Національної поліції України, їх забезпечення науково обґрунтованими методичними рекомендаціями щодо проведення досудового розслідування. Як показує вивчення слідчо-судової практики, нерідко має місце неправильна кримінально-правова кваліфікація дій зловмисників (відмежування від кримінальних правопорушень проти власності), які незаконно заволодівають певними транспортними засобами, що обумовлює помилки у визначенні предмета доказування та у проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Це створює значні складнощі при підтриманні обвинувачення у суді, де сторона захисту намагається скористатися помилками досудового розслідування для визнання отриманих доказів неналежними і недопустимими.

Потрібно зазначити, що проблематика досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом в останні роки була в полі зору

науковців-криміналістів Т.М. Малиновської і Л.Л. Тихоненка (2015), О.Л. Христова (2017), С.В. Головкина (2018), В.С. Бондаря, О.В. Бочкового, О.О. Дудорова та ін. (2020), В.В. Сєдакової (2021), О.М. Брисковської, О.В. Богатикова, С.В. Бондаря та ін. (2023). Але низка сформульованих положень і рекомендацій потребує уточнення чи переосмислення. Зокрема, це стосується необхідності поєднання кримінально-правової та криміналістичної характеристик незаконного заволодіння транспортним засобом як теоретичної основи формулювання методичних рекомендацій щодо їх розслідування. Вимагають удосконалення положення щодо особливостей отримання, перевірки та внесення відомостей щодо незаконного заволодіння транспортним засобом до Єдиного реєстру досудових розслідувань і типових слідчих ситуацій, які залежать від результатів дій групи реагування патрульної поліції і проведення невідкладних слідчо-розшукових дій (огляду місця події, допиту потерпілого та ін.). Також потребують удосконалення рекомендації щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій з урахуванням останніх змін в їх процесуальній регламентації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації визначено відповідно до комплексної наукової програми «Основні напрями реформування законодавства України у контексті Європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0104U004048); Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії розвитку Експертної служби МВС України на період до 2020 року та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених наказом МВС України від 15 березня 2017 року № 229; «Переліку пріоритетних напрямів наукових досліджень в Україні з проблем наук кримінально-правового циклу» (п. 8. Розд.V), затвердженого 30.05.2019 р. в Національній академії правових наук України; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454 (п.п. 1, 10, 14, 27). Робота виконана в межах науково-дослідної тематики Одеського державного університету внутрішніх справ.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційного дослідження є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо удосконалення методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом. Для досягнення вказаної мети були поставлені і вирішувалися наступні основні наукові завдання:

- визначити вихідні положення кримінально-правової і криміналістичної характеристик для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;
- визначити обов'язкові ознаки транспортного засобу як предмета протиправного посягання;
- охарактеризувати особу, яка вчиняє кримінальні правопорушення та визначити ознаки для її відмежування від осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом;

– охарактеризувати зв'язок місця, часу та обстановки незаконного заволодіння транспортним засобом з особою потерпілого і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами-джерелами доказів;

– визначити особливості первинної інформації про незаконне заволодіння транспортним засобом та її вплив на формування слідчих ситуацій;

– визначити та охарактеризувати типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування, тактичні завдання та шляхи їх вирішення;

– визначити та охарактеризувати типові слідчі ситуації наступного етапу розслідування, тактичні завдання та шляхи їх вирішення;

– визначити особливості огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення;

– охарактеризувати особливості допиту потерпілого, значущість його показань у спрямованості як оперативно-пошукових, так і слідчих (розшукових) дій;

– визначити предмет допиту свідків-очевидців та інших свідків;

– охарактеризувати особливості допиту підозрюваного з урахуванням його статусу у кримінальному провадженні, використання інституту угод та окремих рекомендованих тактичних прийомів;

– охарактеризувати особливості обшуку транспортного засобу, обумовлені завданням отримання доказів перебування у транспортному засобі підозрюваної особи, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб;

– визначити види судових експертиз, їх завдання та особливості проведення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з розслідуванням незаконного заволодіння транспортним засобом.

Предметом дослідження є методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження склав загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, на підставі якого вчинення незаконного заволодіння транспортним засобом та його розслідування розглядається як два пов'язаних між собою протилежних види діяльності. Також як науковий інструмент дослідження використано:

– методи логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія тощо) – при дослідженні нормативних актів, матеріалів кримінальних проваджень, концепцій, точок зору авторів з окремих питань, що входили у предмет дослідження (розділи 1, 2, 3);

– системно-структурний метод – при розгляді складових частин кримінального провадження, його етапів, оцінки результатів та їх місця в системі доказування (розділи 2 і 3);

– історико-правовий метод – при здійсненні аналізу наукових досліджень, виконаних в різні періоди правового регулювання кримінально-правових та кримінально-процесуальних відносин (розділи 1, 2, 3);

- порівняльно-правовий метод – при аналізі норм кримінального процесуального законодавства України та інших країн (розділи 1, 2);
- соціологічні методи (опитування, експертні оцінки) – для збору додаткової інформації про особливості прийняття рішення щодо проведення слідчих (розшукових) дій (розділи 2, 3).

Нормативно-правову основу проведеного дослідження складають Конституція України, рішення Європейського суду з прав людини, кримінальне і кримінальне процесуальне законодавство України та інших держав, Постанови Пленуму Верховного Суду України, відомчі нормативні акти.

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали праці: А.Ф. Волобуєва, О.О. Волобуєвої, В.І. Галагана, В.Г. Гончаренка, М.В. Даньшина, В.А. Журавля, Н.І. Клименко, В.П. Колмакова, А.В. Кофанова, О.П. Кучинської, Л.М. Лобойка, Т.О. Лоскутова, В.Т. Нора, О.В. Одерія, М.І. Панова, І.В. Пирога, М.В. Салтевського, О.А. Самойленко, С.М. Смокова, Р.Л. Степанюка, В.Я. Тація, В.В. Тищенко, Г.К. Тетерятник, Л.Д. Удалової, С.С. Чернявського, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шепітька, М.Г. Щербаковського, В.В. Юсупова та інших.

Емпіричну базу дослідження складають результати вивчення матеріалів 120 кримінальних проваджень (вироків судів) щодо незаконного заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України), результати опитування думок 200 слідчих, узагальнень судової практики.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлюється тим, що у дисертації сформульовано та обґрунтовано низку теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо методики розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом, які мають значення для підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування та оперативних підрозділів в умовах сучасного правового регулювання кримінального провадження. Найбільш значущими серед них є такі, що мають певний ступінь новизни:

- вперше визначені вихідні положення кримінально-правової і криміналістичної характеристик для формулювання методичних рекомендацій щодо розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;
- удосконалено з урахуванням останніх змін законодавства положення щодо обов'язкових ознак транспортного засобу як предмета протиправного посягання;
- вперше визначені та охарактеризовані ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, для її відмежування від осіб, які не можуть бути суб'єктом незаконного заволодіння транспортним засобом;
- удосконалено положення щодо зв'язку місця, часу та обстановки незаконних заволодінь транспортними засобами з особою потерпілого і особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, способом незаконного заволодіння та відповідними слідами-джерелами доказів;
- вперше визначені особливості первинної інформації про незаконні заволодіння транспортними засобами та її вплив на формування слідчих ситуацій;
- отримали подальший розвиток положення щодо типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, тактичних завдань та шляхів їх вирішення;

- отримали подальший розвиток положення щодо типових слідчих ситуацій наступного етапу розслідування, тактичних завдань та шляхів їх вирішення;
- удосконалено положення щодо огляду транспортного засобу або його частин (вузлів, агрегатів) в залежності від місця та обставин їх виявлення;
- отримали подальший розвиток положення щодо особливостей допиту потерпілого, значущість його показань у спрямованості як оперативно-пошукових, так і слідчих (розшукових) дій;
- отримали подальший розвиток положення щодо допиту свідків-очевидців та інших свідків;
- вперше визначені особливості допиту підозрюваного з урахуванням його статусу у кримінальному провадженні, використання інституту угод та окремих рекомендованих тактичних прийомів;
- удосконалено положення щодо обшуку транспортного засобу, обумовлені завданням отримання доказів перебування у транспортному засобі підозрюваної особи, а також ситуацією, в якій було виявлено транспортний засіб;
- отримали подальший розвиток положення щодо видів судових експертиз, їх завдань та особливостей проведення.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані за результатами проведеного дослідження висновки і сформульовані пропозиції можуть бути використані:

- у практичній діяльності – при здійсненні досудового розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом;
- у нормотворчій діяльності - при формуванні та удосконаленні окремих положень КПК України щодо проведення слідчих (розшукових) дій;
- у навчальному процесі в закладах вищої юридичної освіти – при викладанні криміналістики, кримінального процесу, підготовці підручників, навчальних посібників та навчально-методичних матеріалів.

Апробація результатів роботи. Основні положення і висновки дисертації оприлюднені у формі доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18-19 грудня 2020 р.; Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. С.190-195; Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 22 березня 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 349-352; Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 09 черв. 2023 р.). С. 25-27. URL : http://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20230609/article/view/rakovych; Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. С. 215-218.

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 4-х наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України з юридичних наук, тезах 4-х доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, 3-х розділів, які включають 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг загального тексту дисертації складає 255 стор., з них основного тексту 199 стор. Список використаних джерел містить 228 найменувань і займає 27 стор., додатки викладено на 6 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ:

наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Берназ П.В., Ракович М.М. Особливості предмета злочину при незаконному заволодінні транспортними засобами. *Visegrad Journal on Human Rights. Issue.* 2021. № 3. С. 19-22.

2. Ракович М.М. Механізм незаконного заволодіння транспортними засобами та їх досудове розслідування. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2022. № 3. С. 170-177.

3. Ракович М.М. Особливості початкового етапу досудового розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами. *Держава та регіони.* Серія: Право, 2023. № 2 (80). С. 211-215.

4. Ракович М.М. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні незаконних заволодінь транспортними засобами. *Право і державне управління.* 2023. № 3. С. 213-219.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Ракович М.М. Про предмет посягання незаконному заволодінню транспортними засобами. *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18-19 груд. 2020 р. / Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив». Львів, 2020. С. 190-195.

2. Ракович М.М. Щодо проведення огляду у справах про незаконне заволодіння транспортними засобами. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократич-ної правової держави* : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 22 берез. 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 349-352.

3. Ракович М.М. Особливості допиту потерпілих при розслідуванні незаконних заволодінь транспортними засобами. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 09 черв. 2023 р. С. 25-27. URL : http://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20230609/article/view/rakovych.

4. Ракович М.М. Криміналістичні експертизи в кримінальних провадженнях щодо незаконного заволодіння транспортними засобами. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 13 жовт. 2023 р. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 215-218.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно, з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті публічної презентації наукових результатів дисертації Раковича М.М. і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Раковича Максима Миколайовича** на тему: «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Раковича М.М. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Раковича Максима Миколайовича на тему: «Методика розслідування незаконного заволодіння транспортним засобом» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

**Головуюча на засіданні
кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Ганна ТЕТЕРЯТНИК